

تہرتیفکرن.	یہی زیدہ بووی.) - پہ یقا مخابنیی
ویران (Vîran): ویران، خراب،	یہ (وہی، وای، ناخ و.....ہتد).
کافل.	ویار (Viyar): مہہبیران، ئەو حالہ تہ
ویژہ (Vîjê): تاییہ ت.	کودہمی ژنکا ب حال، دلئی وی
ویل (Vîl): سہرکھفتن -	دچیتہ ہندہک جوڑین خوارنا و ژ
دہستپیشخہری و تشتہک بدہستقہ	ہندہکین دی رہش دبیت.
ئینان.	وید (Vîd): کیم، پچہک، ہندک -
ویلان (Veylan): سہرگہردان،	بہرزہ، ہندا، ون.
حہیران - دہرہدہر، ئاوارہ -	ویر (Vîr): ہش و بییر - فہہم -
پہریشان، تیکچوی.	زیمار، نالین - فریاد، قیری.
ویلہ (Vîle): دہنگ و دۆر، قیری،	ویرا (Vîra): زیرہک، کہسی کو ہزر
دہنگی بلند.	و بیرین وی باش کار دکہن.
	ویراستن (Vîrasten): ریکخستن،

ه

هادوری (Hadûrî): خوازخوازۆک،

گه دا، گه دایێ زک ئیش کو زوی ب
زوی ژ مرۆقی شه نه بییت و داخووا
خوه بکه ته چیرۆک و ههر بیژیت و
بیژیته شه - مرۆقین بی سه روچاڤ،
بیخیر.

هار (Har): رستکا مراری یان له عمل

و یاقویت و تشتین ژ فی رهنگی،
گه رده نی - ستۆ، موهرکییت ستۆی
- ههر تشتین کو ریکخستی و
ته رتیفکری هاتینه ریزکرن.

هاژ (Haj): بنیره: (هاج).

هاژیدن (Hajîden): سه رسوورمای

بوون، هه بیرین - وهستیان،
بیچاره بوون - گرین.

هاس (Has): کورتکریا په یشا

(هراس)، ئانکو: ترس، سه هم -
ديسان، هه روه سا.

هاک (Hak): تۆڤ - هیکا

ه (Ha): تیپا سیه و ئیکتی یه ژ

ئه لفا بییا زمانێ فارسی و ب دو
ره نگایه: (ه) یا کول ده ستپیک،
نیشه ک و دویمایا په یشا دهییت و
بلیڤ ژ دیت، وهکی: (هر - شهر
- گاه)، و (ه) یا کو بلیڤ نه بت و
تنی ل دویمایا هنده ک په یشا
دهییت، وهکی: (بنده، خنده،
زنده).

ها (Ha): په یشا به رسف دانێ یه (ها،

هۆ، ئا، ئۆ، به لی، چی یه
و..... هتد) - نیشانا کۆمی یه د
تشتین بی گیان دا، وهکی:
(خانه ها، چوبها، سنگها).

هاج (Hac): سه رسوورمای، هه یران.

(هاج و واج) بهه ثره پتر لکاره.

هاچه (Haçe): دارهکی دوچه قه کو

وهک پالپشت دادنه بن چه قین
داری داکو نه چه مییت.

مريشکي.	ب که یف و خوهشی دا).
هال (Hal): قهرار، نارام، بیهن	هباک (Hebak): راستکا سهري.
فرههي.	هبر (Heber): کيم و نه داڤا بريني.
هالو (Halû): زوی باوهر، دل	هباک (Hebk-bek): که فا دهستی،
سافی، دلپاک.	نیفا دهستی.
هاله (Hale): پویچه مـرؤف،	هج (Hec): راست راوهستیای، لسه ر
فتنه چي.	پي راوهستیای، هه ر تشته کي کو د
هامون (Hamûn): دهشت، ئهردی	ئهردی را هاتبته چکلاندن و راست
راست.	راوهستیای بت، وهکی: (تالا و رم
هامی (Hamî): حههیران،	و.....هتد).
سه رگهردان.	هجاور (Hecaver): کومه کا مرؤفا،
هان (Han): په یفا ته مبیکن و	دهسته که کا مرؤفا.
ئاگه هدارکرنی یه، د کوردی دا	هجده (Hêcde): هژمارا
به رامبهری (نهی) یه، ههروهکی	ههژده (۱۸). ههروهسا (هیجده،
دبیرین: (نهی) هه گهر تو جاره کا	هشده، هشده، هژده) ژي لکارن.
دی هو بکه یه هه.....!)	هچه (Heç): بنپره: (هاچه).
هاون (Haven): هاون. ههروهسا	هدنگ (Hedeng): هه سپی سپی.
(کابيله) ژي لکاره.	هده (Hude): راست و دروست -
های (Hay): په یفا گازیکنی	حهق - سوود و مفا.
یه (هوی، ئوهوی و.....هتد) -	هر (Her): هه می، لسه ریک.
په یفا مخابنیی یه (ئاخ،	هر (Hêr): ئاخفتنه که کولده می
ئؤف.....هتد).	هاژؤتنا که سه کی یان گیانه وهرا
های های (Hay hay): دهنگی گری	دهیته گؤتن.
و زیماری یه.	هرا (Herra): دهنگ و ههرا، دهنگ
های هوی (Hay hûy): دهنگ و	و قیریین ترسناک - دهنگی
دؤر، هؤسه و قه ره بالغ (د جقاتین	گیانه وهری درنده.

- هراس (Heras):** ترس، سه هم.
- هراسناک (Herasnak):** ترسناک، ب سه هم.
- هراسه (Herase):** هه لامهت.
- هراسیدن (Herasîden):** ترسیان.
- هراسیده (Herasîdê):** ترسیای، ترساندی.
- هراش (Heraş):** دلپابوون، هلاقتین.
- هرجایی (Hercayî):** ناواره - عه تارک - فهلیته، کۆلانی.
- هرز (Herz):** بیتهوده، بی مفا - بی شۆل، بی کار.
- هرس (Hers):** بانئی خانئ - نیره یان کاریتین کود بانئی خانئ دا دهینه بکارئینان.
- هرس (Heres):** که زاخه.
- هرشه (Herşe):** دارئالینک (ههر گیایه کئ کو خوه لدۆر دارئ بئالینت).
- هرکاره (Herkare):** مه نجه لا کوژ بهری هاتبیسته چیکرن - بی کو مایی خوه د هه می کاران بکته و شاره زایی د وان کاران دا هه بیته - پیلک، قاسد - جه هسیس.
- هرگز (Hergêz):** هه رگیز، نه بهد، قه د - هه ردهم.
- هرم (Hurm):** گه رمها ناگری، گوریا ناگری.
- هرماس (Hurmas):** شه ییتان، نه هریمه ن.
- هرمز (Hurmuz):** ئاهورامه زدا - ناقتی ستیرا موشته ری به - ناقتی رۆژا ئیکتی به ژ هه می هه یقیین - ساللا هه تاقتی - ناقتی رۆژا پینجشه می به.
- هرو (Herv):** دلیر، نه ترس - که له.
- هروانه (Hervane):** نه خوه شخانه - جهی کو مرۆقیین شیت لی دهینه چاره سه رکرن و خودانکرن - نه شکه نجه - جهی نه شکه نجه دانئ.
- هروهل (Hervehel):** تیشکلئ کونجی یا پشتی کو دوهنی وان ژئ هاتبیته گرتن.
- هره (Hurre):** قۆن، کۆنا قۆنی - جوړه گیایه کئ ژه هراوی به کو لناف زهقی بین گه نم و جهی شین دبت.
- هرهر (Hêrhêr):** حیل حیل (دهنگئ که نیی بلند).
- هرهری (Herherî):** بی ئیمان، بی باوهر.
- هرهفت (Herheft):** پیدقیاتییته

- زندیکرنا هزاره‌مین ساللا بوون یان
مرنا که سه کی دهینه کرن.
- هزاک (Hezak):** هه‌بله، نه‌زان -
که‌سی کو زوی فیل لی بهینه کرن
و بهینه خاپاندن.
- هزبر (Huzebr):** زیره‌ک، چه‌ل‌نگ -
دلیر، نازا.
- هزد (Hezed):** سه‌قاف.
- هزوارش (Huzvarêş):** شرۆقه و
تەفسیر - بلیشکرنا په‌یشه‌کی نه ب
وی ره‌نگی کو هاتیه نئیسین، بو
نمونه؛ په‌هله‌ئیا ده‌می په‌یقا
(جلتا) یان (ملکا) یین نارامی
دکه‌فته به‌رچاقین وان، هه‌ر
ئیکسه‌ر دا هه‌قواتایا وان یا
په‌هله‌قی بلیث‌کن و بیژن:
(پوست) و (شاه).
- هزینه (Hezîne):** هه‌زینه، خه‌رجی.
- هژهار (Hejhar):** ددانه‌کی زنده‌یه
کو د ده‌قی هه‌سپی دا دهر‌دکه‌فت و
تا نه‌هینه هه‌لکیشان نه‌شیت ئالی
بخوت.
- هژیر (Hejîr):** زیره‌ک - هشیار -
لایق، هیترا. هه‌روه‌سا (هجیر و
خجیر) ژی لکارن.
- هست (Hest):** هه‌بوون (وجود) -
- جوانکاریین ژنکا کو د که‌فن دا ژ
هه‌فت تشتان پیک دهاتن،
وه‌کی: (سوراث، سپیاف، خه‌نا،
کلی چاقا و.....هتد).
- هریمن (Herîmen):** کورتکریا
په‌یقا (اهریمن): نه‌هریمنه.
- هرین (Hurîn):** ده‌نگین ترسناک،
ده‌نگی گیانه‌وه‌رین درنده.
- هزار (Hezar):** بلبیل، هزار - هژمارا
هزار (۱۰۰۰).
- هزارپا (Hezarpa):** زیفزیفه.
- هزارتابه (Hezartabe):** درکه‌یه ژ
هه‌تاقی، رۆژ.
- هزارچشمه (Hezar çêşmê):**
سه‌ره‌تان، په‌نجه‌شیر، ئیشا پیس -
قونیر.
- هزاردستان (Hezardestan):**
بلبل، هزار.
- هزارمیخ (Hezar mîx):** درکه‌یه ژ
جلکین زفر و جلکی ده‌رویشا کو
جهی دربار و پنیا زنده لسه‌ر
هه‌بت - درکه‌یه ژ نه‌سمانی پر
ستیر.
- هزاره (Hezare):** هزاره (هزارا ئیککی
و هزارا دووی و.....هتد) - هزاره‌مین
- ری و ره‌سمین کو ب هه‌لکه‌فتا

- عاقل، هوشیار، هوشمه‌ند.
 ههروهسا (هوشیار، هشیوار،
 هوشمند و باهوش) ژى لکارن.
هفت (Heft): هژمار حهفت (۷).
هفت آباء (Heft aba'i): درک‌یه ژ
 ههفت ئەسمانا. ههروهسا ناقپین
 (هفت اورنگ، هفت ایوان، هفت
 بام، هفت بناء، هفت بنیان، هفت
 پرگار، هفت پوست، هفت خضراء،
 هفت سقف، هفت طارم و هفت
 طبق) ژى لکارن.
هفتاد (Heftad): هژمار
 حهفتی (۷۰).
هفت تیر (Heft tîr): ده‌بانجا کو
 ههفت گوللا دخۆت.
هفت جوش (Heft cûş): ئاسنه‌کى
 گه‌له‌ک ره‌قه کوژ تیکه‌له‌کرنا
 ههفت که‌ره‌ستین دى بین ئاسنى
 پیک دهیت. (طالیقون) ژى
 لکاره - درک‌یه ژ مرۆقنى ب
 تاقهت و ته‌حه‌مل.
هفت سین (Heft sîn): سوفره‌که کو
 لدهمى نوى بوونا سالى دهیتته
 دانان و ههفت ره‌نگه خوارده‌مه‌نیا
 لسهر دادن ب مه‌رجه‌کى کو تىپا
 ده‌ست‌پیکى یا هه‌ر هه‌فت
- موجود).
هسته (Hestê): به‌رکى فیقیین
 وه‌کى مژمه‌ و خوخ و حولیک
 و.....هتد - پارچا ناوه‌ندى یا
 ئەتومى - د زاراوى فیزیولوژى دا
 تشته‌کى خړ و گروفره کو دکه‌فته د
 ناڤ سیتوپلاسمى دا.
هسر (Heser): قه‌راسه، به‌ستى.
هسک (Hesek): مله‌تیب.
هشپلک (Huşpulek): فیتی
 (ده‌نگى فیتیا).
هشت (Heşt): هژمار هه‌شت (۸).
هشتاد (Heştad): هژمار
 هه‌شتی (۸۰).
هشتصد (Heştсед): هژمار
 هه‌شسه‌د (۸۰۰).
هشتم (Heştum): هه‌شته‌م، تشتى
 کو که‌فتبیتته د پله‌یا هه‌شتى دا.
هشتن (Hêştên): هیلان.
هشدار (Huşdar): په‌یفا هوشدارى
 یه، هه‌روه‌کى دبیتن: ناگه‌هداره،
 هشیار به.
هشنگ (Heşeng): بى سه‌روچاڤ،
 بیخیر، پویج.
هشوار (Huşvar): هشدار، هشیار.
هشومند (Huşûmend): ژیر،

هگرز (Hegêrz): هه‌رگیز، چو ده‌مه‌کی، نه‌به‌د.	خوارده‌مه‌نیان ب پیتا (س) ده‌ست پین بکه‌ت؛ وه‌کی: (سیر، سرکه،
هلا (Hela): په‌یقا گازی‌کرنی یه (ئه‌ی، یا) - په‌یقا ته‌نبیه کرنی یه (نه‌ی).	سیب، سماق، سمنو، سنجد، سبزی) و خوه ب وی چه‌نده دلخوه‌ش دکن کو دی بقی چه‌ندی
هلاشم (Helaşem): هه‌ر تشته‌کی نه‌باش و کریت و بیخیر. (لهاشم) ژمی لکاره.	سلامه‌تی و خوه‌شبه‌ختی قه‌ست که‌تی. بۆزانی‌ن به‌ری ئیسلامی لشوینا تیپا (س)، تیپا (ش)
هلاکت (Helaket): ئەف په‌یقه ژ په‌یقا (هلاک) یا عه‌ره‌بی هاتیه چی‌کرن و د زمانی عه‌ره‌بی بخوه دا نینه، ئانکو: پویج بوون، نه‌مان، هیلاک بوون.	لکار بوو، لی ژ به‌ر بیر و باوه‌رین ئیسلامه‌تی و هه‌رام‌بوونا (شه‌راب) ئی د ئۆلی ئیسلامی دا، سوفرا هه‌فت شین گوه‌ارتن ب سوفرا هه‌فت سین، داکو (شه‌راب) لسه‌ر سوفری نه‌هیته دانان.
هلالوش (Helalûş): فتنه، شورش و سه‌ره‌لدان.	هفتصد (Heftsed): هه‌ژمارا هه‌فتسه‌د (۷۰۰).
هلاک (Hulek): ئالاقه‌کی مینا سینی‌کا ترازیی یه کو د مه‌نجه‌نیقی دا بکار هاتیه و به‌ر دکر نه د نیثا وی «هلاک» ئی دا و ده‌فاقیتنه نه‌یاری.	هفته (Heftê): هه‌فتی (اسبوع) - هه‌فتیک. هفده (Hefde): هه‌ژمار هه‌فده (۱۷). هه‌فف (Hefhef): هه‌فچه‌ف (ده‌نگی سه‌ی).
هلو (Hulû): خۆخ. هله (Hele): بنییره: (هلا).	هکچه (Hukçe): ئیسک.
هله (Hêlê): به‌یله، ژمی بگه‌ره‌ه، ده‌ست ژمی به‌رده.	هکک (Hukek): ئیسک. هکل (Hukel): کفارک.
هلیدن (Hêlîden): هیلان، ده‌ست ژمی به‌ردان.	هککهک (Hukhuk): ئیسک - کزگریوک.

- هم (Hem):** ههښ؛ پيشگره که و و اتايين (وهکههښی، ههښکاری و شریکاتی) ددهت، وهکی: (همسایه: جیران، همکار: ههښکار، همراه: ههښړی، همدم: ههښقدم، ههښقال) - وهک پيشگر دگهل هندهک په پيشين عه ره بی ژي دهیت؛ وهکی: (همسفر، همصورت و..... هتد) - هم، وهکی: (همه) نهښه و همه ژي نهښی دی) - ژي، وهکی: (نهو ژي هات).
- هما (Huma):** هوما، فرندهکی چيشانوزکی به.
- همار (Hemar):** نامار - هژمار - حيساب.
- همال (Hemal):** ههښتا، ههښقال - وهکی، مينا.
- همانند (Hemanend):** وهکههښ - وهکی، ههروهکی.
- همایون (Humayûn):** پيروژ، مبارهک - ناڅی نیک ژئاواژين موزیکا ئیرانی به.
- همباز (Hembaz):** ههښقال، شریک، ههښتا.
- همبازی (Hembazî):** کهسه کی کو دگهل کهسه کی دی یاریا بکهت.
- هم بالا (Hem bala):** تهمهت ههښ، نیک بهژن، هندی نیک.
- همباور (Hembaver):** ههښبیر، ههښ باوهر.
- هم بند (Hem bend):** پيشکهه گریډای.
- همتا (Hemta):** ههښتا، ههښقال، شریک - وهکی، مينا - ههښژين - بهرابهر، نیکسان.
- همچنان (Hemçunan):** ههروهسا - وهکی وی.
- همچنین (Hemçunîn):** ههروهسا - وهکی څی.
- همچو (Hemço):** وهکی، مينا، شتی.
- همگی (Hemêgî):** ب ههښره، تهښایی.
- هملخت (Hemlext):** پیتلاف.
- هموار (Hemvar):** راست (نهردی راست).
- همواره (Hemvarê):** ههردهم، بهردهوام - لدویڅیک. ههروهسا په پيشين (همار، هماره، همارا، هاموار و هامواره) ژي لکارن.
- همه (Hemê):** همه می، تهښایی.
- همه‌دان (Hemêdan):** همه می تشت

کاره کی بهرچاښ.	زان، زږده ټاگه هدار.
هنرپر داز (Hunerperdaz): هونه رمه ند.	همی (Hemî): ټه څه - هه رهوسا - هه ردهم، هه ميشه - هه گهر لسه ری کاری رابردو بهیت، ټه و نیشانه ژ به رده و امیا کاری، وه کی: (همی) رفت: دچو. همی گفت: دگوت. - هه روهسا لسه ری کاری نهو و کاری فه رمان ژی دهیت، وه کی: (همی) رود: بی دچت. همی رو: هه ره. -
هنرپیشه (Hunerpîşê): هونه رمه ند (هونه رمه ندی شپوه کاری و موزیکی و شانو و سینه مایی).	همیان (Hemyan): هنیان، کیسی پارا. همیشه (Hemîşê): هه ردهم، هه ميشه.
هنر مند (Hunermend): هونه رمه ند. هه روهسا (هنرور، هنرپرور، باهنر، هنری) ژی لکارن.	هناینده (Henayendê): کارتی که ر (موثر).
هنگ (Heng): زاخ، هیز - قه در، قیمه ت، بها (بو مروقی خودان قه در و قیمه ت و بها دهیته گو تن) - ده سته ک، گرؤپ - ملله ت - هوژ - سوپا.	هناییدن (Henayîden): کارتی کرن. هنجار (Hencar): ری، ری باز - ری و رسم - ری کا راست، جادده - ته رز و شپواز - شه نگسته.
هنگار (Hengar): له زاتی، توند و سرتی.	هنجام (Hencam): ته مبهل، که دوه ر، که سلان.
هنگام (He-êngam): ده م، وه خت، زه مان.	هنجیدن (Hencîden): کیشانه دهر. هند (Hend): بنیره: (هنجار).
هنگامه (Hengame): هنگامه، ده نگو دور - وه خت، زه مان، ده م.	هندوانه (Hênduvane): وه کی هندی یا - زه به ش، شتی.
هنگفت (Henguft): مه زن، گر، ب که له خ - زږده، گه له ک، مشه.	هنر (Huner): هونه ر - پیسه -
هنوز (Henûz): هیتشتا، هه تا نوکه. هه روهسا په یقین (نوز، هنیز، هنی) ژی لکارن.	
هواپیما (Hevapêyma): فریوکه،	

(هوشمند).	باله‌فر، ته‌یاره.
هوشیدر (Huşîder): ئیکه ژ ناڤتین خودایی بچ هه‌ڤتا.	هوار (Hevar): هه‌ڤفته، کاقل.
هولناک (Holnak): ترسناک، ب سه‌هم.	هوارى (Hevarî): خیشه‌تا مه‌زن.
هوله (Holê- e): خاولی.	هوازی (Hevazî): هه‌ر زینده‌وه‌ری کو ب هه‌وای بژیت - ژ نشکه‌کیشه.
هولی (Holî): جانی هه‌سپچ کو هیشتا نه‌هاتبیته زین کرن - ئیک ژ جه‌ژنن هندی یا کول ده‌سپچکا وه‌رزى بهاری ده‌یتته‌کرن.	هوبه (Hûbe): مل، شان.
هوو (Hevû): هه‌وی (دو ژن کوب می‌ره‌کی بن، هه‌ردو ژن دینه هه‌ویین هه‌ڤدو). هه‌روه‌سا ناڤتین (بناغ، بناج، بنانج، بنانچه، بنج، هم‌شوی، آسنی، آموسنی و وشنی) ژى لکارن.	هوتن (Hûten): خو‌هش قه‌د و قامه‌ت، به‌ژن و بال ده‌لال.
هوی (Hoy): هوی (په‌یقا هشداردان و ترساندن و مخابینی یه) - ترس، سه‌هم - بیهن، نه‌فه‌س - ئاخینک.	هود (Hûd): جو‌هی (یهودی) - تۆبه‌که‌ر - ناڤی پیغه‌مبه‌ره‌کی یه - پویش و په‌له‌خى کو ئاگر پچ به‌یتته هلکرن - قه‌میای.
هویچ (Hevîç): گیتزر.	هودر (Hûder): کریت و بیخیر.
هوید (Hevîd): پارچه‌کا ته‌حتی یه کو لدۆرماندۆری پشتا حیشتری ده‌یتته‌دانان - زینا کو ژ ته‌حتی هاتبیتته چیکرن.	هوده (Hûde): سود، مفا، قازانج - راست، دروست.
هویدا (Huveyda): په‌یدا، ئه‌شکه‌را، خوبا.	هور (Hûr): خو‌ر، تاف، هه‌تاف. هه‌روه‌سا (خور، خورشید، هوررخش، هورشید) ژى لکارن - شه‌نس، به‌خت.
	هورمزد (Hormezd): ئاهورامه‌زدا.
	هوش (Hûş): هش، عه‌قل، هه‌ست - زیره‌کی، چه‌له‌نگی - گیان، جان - مرن، مه‌رگ.
	هوشمند (Hûşmend): هشیار، زیره‌ک، ژیر، عاقل.
	هشیار (Huşyar): بنی‌په: